

Sana verilen söz ile ne yaptın?

Sevinç Beyza Toktay

“Bir çerçeve olduğunda, bir Öteki vardır. Çerçeve, potansiyel bir adresin beden bulmuş halidir.”²

Karşılaşma, doğası gereği aniden ve öznenin en derinlerinde bir yerlerde bir daha hiçbir şeyin aynı olmayacağına dair bir beliriş anını bünyesinde barındırıyor. Hiçbir hazırlığın yapılmadığı bir an. Yapılamayacağının da. Covid-19 ile birlikte keskin bir belirsizliğin, öngöremezliğin, ölüm ve kaybın alanına düşünce insan, anlamın yaralandığı, donup kaldığı bir *garip zamanda* duruverebiliyor. “Avlularda kimse dolaşmıyor galiba” dediğiniz anda işitilen o kesif sessizliğin tınısı hâkim. Tıpkı Alice’in deliğe düştüğü o an gibi. Tam böylesi zamanlarda bir kez daha “ardına bakmak” insanı kelimeyle, sözle kurduğu biricik ilişkiden itibaren sözle iz bıraktığı manzaralara, yollara, sözün dolaşımında olduğu avlulara seyahate çıkarıyor. Ne kadar da sembolik, tarihsel, atasal bir mirası çağrıştırıyor kelimenin kendisi. Kişinin başını geriye çevirerek sadece ardına baktığı basit bir eylem değil; özneliliğin tarihsel, epik, lirik ve e(stetik)

¹ Sakız adası, Temmuz 2019.

² Wajcman, G., Fenêtre. Chroniques du regard et de l'intime, op. cit., p.309

manzarasını barındırıyor içerisinde. Annelerden kızlarına, kızlarından da kendi kızlarına verdikleri karşılıklı sözlerle ördükleri bir tablo gibi. S-öz.

Bu başlık ve yazı üzerine düşünürken, çağrışımlarım 2018 kışında vefat eden, Fransız psikanalist Alain Didier-Weill'in "*sana verilen söz ile ne yaptın?*" / "*Qu'as-tu fait de la parole qui t'a été donnée*"³ cümlesini çalışma masama bırakıyor. Adeta ılık bir meltem gibi esiyor odada. Sana verilen söz ile ne yaptın? Söz, Lacan'ın da ifade ettiği gibi bir *hediyedir* ve bir teşekkürü hanesine konuk eder. İçerisinde ataları, arzuyu ve bir adresi barındırır. Kelimenin bir diğer yanı ise dilin içerisine yerleşen psikanalizin biricik bilinçdışı öznesinin Öteki'yi tanıtışı ile arzu ve özneyi kuran temel gösteren ile ilişkisini; bir sözü, tabi olduğumuz yasayı⁴; kelime ve eylem prozodisine yönelik öznel etik sorumluluğu ve tüm bu anlamların müzikalitesini de gündeme getiriyor. Öznenin verilen bir "söz"e dair konumlanışını. Freud, psikanalizden bahsederken genç analistler tarafından dönemin söylem yapısını göz önünde bulundurarak psikanalizin tekrar ve tekrar keşfedilmesinden bahseder. Tıpkı seans esnasında, her bir karşılaşmada tekrar ve tekrar yeniden keşfedildiği gibi. O halde güncel koşullarda, iki kişinin sözlerini, gösteren ve temsillerini dolay/şıma soktuğu biricikliğe mesken bu terapötik alanda şu anda neler oluyor? *Efendisi olmadığımız evlerimizde*⁵ seanslarımıza devam ederken, klinik pratiğimizde çerçeveye tekrardan nasıl karşılaşıyoruz?

Çerçeve, Fransızcada "*cadre*", İtalyancada "*quadro*" kelimelerine karşılık düşüyor. İtalyancada "*quadro*" geometrik bir kare, küçük bir pencere, bir tablo ve bir resim anlamına geliyor⁶. Fransızcada ise kelime, tablo, bir yüzeyi sınırlayan bordür anlamına gelen kenar ve kenar süsü anlamına sahip. Türkçede ise TDK'ya göre "*resim, yazı, ayna vb'ni süslemek veya bir yere asılabilecek duruma getirmek için bunlara geçirilen kenarlık*" anlamında. Klinik anlamda ise çerçeveden bahsederken, tüm yukarıdaki farklı dil pasajlarından geçerek bu kelimeyi "*alan*" sözcüğünden itibaren örmeye yazıyorum. Peki alan derken, bahsettiğimiz fiziksel ve geometrik alanın kendisi mi? Öznenin, "alan" olarak bahsettiğim bu oluşumu, yukarıdaki öncüllerden itibaren, kendi yabancıyla; kendi ruhsal yapısından itibaren Öteki ile ve Öteki'deki eksiklikle olan ilişkisinden itibaren kurduğunu varsayabiliriz. Yani klinik anlamda kullandığım "alan" (espace - space) oluşumu, bir söz alanı yaratmakla birlikte, sözü simgesel anlamda tutan, koruyucu ve sözü dolay/şımada tutan bir işleve sahiptir. Üretilen bu

³ Weill, A.D., *Les trois temps de la loi*, Paris: Éditions du Seuil, 1996, p. 10.

⁴ Atalar kelimesini Fransızca telaffuz ederken (ancêtre) bir dil sürçmem (inceste) bu kelimenin anlamsal başka bir yönüyle karşılaştırdı; ensest yasağı.

⁵ Soysal, Ö., *Ardına Bakmak, Covid ya da kov-it*, 2020.

⁶ Dictionnaire historique de la langue française, Paris, Le Robert, 2001.

biricik alan, bu nedendendir ki ruhsaldır. Ezcümle alan, “burada bir şeyler oluyor” dediğimiz, Alain Bride’in de dediği gibi “yabancı bir iç diyar”dır da. Bu yabancı iç diyar, kişinin kendisine hem bir o kadar yabancı hem de bir o kadar mahrem olan; öznel ifadenin belirlediği bir alandır. Bu yabancı iç diyar düşüncesinden itibaren “başka bir alan” tasarımına doğru yol alıyorum.

Öncelerde çerçeve kavramı, zihnimde çok basit anlamıyla saati, kuralları, tarih ve terapistin söz ve eylem arasındaki prozodisini barındırıyordu. «*Başka bir alan*» düşüncesiyle birlikte çerçevenin, kurallar demetinin ötesinde, terapist ile danışan arasındaki aktarım ilişkisinden itibaren sözün, gösterenlerin dolay/şımında olduğu, yeni anlamların üretildiği bir “pencere” işlevine sahip olduğunu söyleyebiliriz. Yani, çerçevenin kendisine form veren şey, tüm bu kurallar demetinin, ritüellerin ötesinde iki varlık arasındaki aktarım ilişkisidir. Kırılma, düşme anlarında öznel hakikatının belirlediği, gösterenlerin bir başka göstereni temsil ettiği ve her iki öznenin de hareket halinde olduğu bu yer, her iki öznenin söz ve aktarım ile birlikte ördüğü başka bir alandır.

Terapötik çerçeve bu anlamda özneye kendi iç alanında bir pencere açmasını, kendi iç avlusunda temiz havanın dolaşımını mümkün kılar. Bu nedenle çerçeve bir açılımdır. İçerisi ve dışarısının, dışarısı ve içerisinin devinsel dansını bünyesinde barındırır. Zira terapi odasındaki pencere, Gerard Wajcman’ın dediği gibi, iki kişinin ritmi ve akortlarından itibaren halihazırda “açık bir pencere değil; ama açtığımız bir penceredir”⁷. Kelime ve gösterenlerin havalandığı, yeni anlamların üretildiği ve daimî görünenin ötesinde başka, öte bir manzaraya bakmakta olduğumuz bir hareket alanıdır. Zira açılan her pencere, ne kadar sanal olursa olsun karşılaşmanın farklı tınısını, inceliğini ve prozodisini korumaya devam edecektir. Peki sanal anlamda sözün alanına ne olur? Bahsettiğimiz alan fiziksel olanın da ötesinde aktarımın kendisine meskendir. Terapi odaları bu anlamda dört duvarın ötesinde, sözün sembolik değerine referansta bulunur.

Fransız psikanalist Elsa Caruelle- Quilin, geçen hafta yazdığı yazısında çerçeveye dair kendi analisti tarafından söylenen şu sözleri aktarır; “*Le seul cadre, c’est la parole*”. Evet, alanı yaratan ve üreten “tek çerçeve, sözdür.” Karşımızda bulunan bir ekran ve kliniğin düğümü niteliğinde olan o kurucu çağrı, ağzın açıldığı o an ve söz. Artık konuştuğumuz anda Alice

⁷ Wajcman, G., Fenêtre. Chroniques du regard et de l’intime, op. cit., p.84

misali düştüğümüz delikten, yabancılaştığımız arzularımızın hakikatinde gün yüzüne çıktığımız bir avludayızdır.